

11.2.4. Практическата подготовка на курсантите

Една от много важните традиции в обучението в Морско училище от създаването му и досега е подготовката за практическо изпълнение на задълженията за съответната професия след завършване на училището. През онези години се използваше изразът „практическа насоченост на обучението“. Този израз включва в себе си не само придобиване на практически умения и навици за определени дейности от професията, но и обвързване на теоретическото обучение по различните дисциплини с практиката. Става въпрос за всички дисциплини, а не само за специалните. Известно е, че математиката е теоретична наука и изисква абстрактно-логическо мислене, а също така, че нейното изучаване възпитава такова мислене у обучаемите. В Морско училище изучаването на висшата математика се обвързваше по различен начин със специалността на курсантите. Не само че съдържанието на дисциплината се подбираше с оглед използваните раздели и части от математиката в съответната специалност, но и се показваше как може да се използва теорията при решаване на конкретни практически задачи от специалността. За да се разбере какво значение се отделяше за реализиране на практическата насоченост на обучението на курсантите по математика, ще посоча, че през годините, когато е бил началник на Морско училище контраадмирал Дичо Узунов (1959 – 1972 г.), част от преподавателите от катедра „Математика“ са завършили задочно Морско училище по специалността на курсантите, на които основно преподават. Някои от тях дори плаваха на корабите и изпълняваха задължения по специалността, по която са завършили училището.

По този повод си спомням за един учебник по висша математика, издаден към края на XIX век във Военноморската академия в Санкт Петербург. Автор на учебника, който е бил и преподавател освен по други дисциплини, и по математика е адмирал Алексей Николаевич Крилов.

Този учебник видях в канцеларията на началника на катедра „Математика“ Желю Иванов Желев (бай Желю, както беше известен). Това беше някъде в средата на 70-те години на миналия век. В канцеларията имаше един стар библиотечен шкаф, в който се пазеха много книги и списания по математика. Там беше и този учебник, който привлече вниманието ми. Останах приятно изненадан, че има такива книги в катедрата, и с интерес прочетох предговора и я разгледах. В предговора адмирал Крилов обръща особено внимание именно на свързване на изучаването на висшата математика с бъдещата практическа дейност на обучаемите, а също на методиката за изучаване на математиката.

Така че принципът за практическа насоченост на обучението, в широкия смисъл, сигурно съществува от стотици години, но неговото реализиране не е лесно и понякога се пренебрегва.

В Морско училище този принцип се реализира освен чрез наличието на различни кабинети и лаборатории за провеждане на необходимите практически занятия по различните дисциплини и чрез отделяне на достатъчно време за учебна практика, в това число и плавателна практика, на военни и граждански кораби. Условиата за корабната практика на обучаемите са били различни в историята на Морско училище. В по-голямата част от времето Морско учи-

лище е използвало учебни кораби, но има периоди, когато не е разполагало с такива кораби. Практиката е провеждана на различни кораби от гражданското корабоплаване по няколко човека на кораб.

През времето, за което разказвам (от края на 70-те до началото на 90-те години на миналия век), условията за провеждане на учебната практика бяха много добри.

След завършване на първи курс с всички курсанти се провеждаше летен лагер за морска подготовка. След завършване на втори курс учебната практика за специалност „Корабоводене“ се провеждаше на пасажерски кораб от БМФ, а за другите специалности – на различни места. Курсанти по специалностите „Радиолокация“ и „Хидроакустика“ провеждаха учебна практика и в предприятия и институти от военната промишленост.

След трети и четвърти курс се провеждаше плавателна практика, а след държавните изпити се провеждаше самостоятелен стаж на випускниците на длъжности, подобни на тези, които ще изпълняват след завършване на училището.

Летните лагери в предишни години най-често бяха на брега на Варненското езеро. През 1973 г. беше изграден летен лагер в местността „Червенка“, на брега на Бургаския залив, близо до Черноморец. По време на летния лагер курсантите се обучаваха основно по плуване, гребане и ветроходство. Изучаваше се флажна и светлинна сигнализация и Международният сигнален свод (код). С механиците се изучаваше леководолазно дело. Заслуги за въвеждане на това обучение имат заместник-началникът по учебната и научната част кап. I ранг Емил Станчев, старши преподавателят Кирил Лясков, капитан-лейтенант Петър Методиев и др.

На летния лагер по морска подготовка в местността Карантината във Варненския залив

На лагера болшинството курсанти за първи път се срещат непосредствено с море и усвояват много важни знания и умения на морската професия. Те укрепват и се закаляват физически и психически.

След летния лагер курсантите видимо възмъжават и всички имат самочувствие на хора, преживели непосредствен контакт с морето и придобили знания, умения и навици за морската професия.

Плавателната практика на курсантите се провеждаше на специално построен учебен кораб, на боен учебен кораб, на пасажерски кораби и на ветроходен кораб.

Учебно-производственият кораб „Никола Вапцаров“ беше построен в корабостроителницата на гр. Щетин – Полша специално за БМФ през 1976 г. Първият капитан на кораба беше възпитаникът на Морско училище капитан далечно плаване Иван Захариев („Изата“). Той беше завършил училището два випуска преди мен.

*Учебно-производствен кораб
„Никола Вапцаров“*

Товароподемността на кораба беше 5525 тона. На него имаше две учебни навигационни зали, учебно машинно отделение с някои дублиращи механизми, две учебни аудитории със 78 места, каюти за живеене на практиканти и техните ръководители, общо за 159 човека. Условията бяха много-добри, но трябваше да се създаде съответната организация на провеждане на учебната практика, за да се използват рационално тези условия.

В годината на получаване на кораба за началник на училището беше назначен кап. I ранг Емил Станчев. В типичния за него стил той бързо организира работата за създаване на необходимите документи по организирането и провеждането на учебната практика на кораба за различните специалности. Специални задачи бяха поставени на катедрите и преподавателите при провеждане на първите практики на кораба. Определени задачи по организацията и провеждането на учебната практика на УПК „Вапцаров“ се изпълняваха от офицерите в учебния отдел. Планирането и съгласуването на всички въпроси по учебната практика и стаж с ВМС, БМФ и други ведомства се осъществяваше от заместник-началника на отдела по планирането, от началото това беше кап. I ранг Насков, след него продължи кап. I ранг Васил Василев, а след това и други офицери.

УПК „Вапцаров“ изпълняваше плаване до пристанища в Западна Европа и Средиземно море. Пристанищата се подбираха и с оглед изпълнението на производствената дейност, в която участваха и курсанти.

Учебна практика на УПК „Вапцаров“ провеждаха курсантите след трети и четвърти курс, като тези, които се подготвяха за ВМС, провеждаха една плавателна практика на този кораб. Продължителността на рейсовете беше около 50 дни.

В края на практиката се провеждаха изпити за оценка на придобитите нови знания, умения и навици за изпълнение на конкретни задължения от дейността на екипажа на кораба. Оценката участват наравно с другите оценки от съответния семестър в общата оценка за семестъра и учебната година на курсантите.

Ще разкажа накратко и за практиките на другите кораби, а след това ще споделя спомените си от четири учебни практики, на които бях старши ръководител.

Курсантите за ВМС провеждаха корабната практика основно на корабите от ВМС. От 1979 г. училището разполагаше и с учебно-боен кораб (УБК- 421). Това беше един от двата базови тралчици, които имаше във ВМС.

Базов тралчик

На тралчика бяха направени малки преустройства. Той основно осигуряваше практически занятия и плавания с курсанти за ВМС, но не можеше напълно да удовлетвори изискванията на истински учебно-боен кораб.

На него се отработваха задълженията по организация на корабната служба, по морска подготовка, по навигация, по управление на кораба, бойни стрелби, някои задължения при тралене и минна постановка и други.

Условията за провеждане на практическото обучение на курсантите за ВМС на кораба бяха сравнително добри.

Заедно с практиката и стажа на почти всички бойни кораби от ВМС курсантите получаваха добра подготовка за изпълнение на длъжностите, на които се назначаваха след завършване на училището. Отзивите на командирите на подразделения от ВМС бяха положителни. Разбира се, пълноценното изграждане на младите офицери се осъществява в процеса на реално изпълнение на определени длъжности.

Учебна плавателна практика на някои от пасажерските кораби се осъществяваше за курсантите по специалност „Корабоводене“ след завършване на втори курс. За целта се използваше някои от пътническите кораби „Г. Димитров“, „Г. Кирков“, „Д. Благоев“.

*Пасажерски кораб
„Георги Димитров“*

На тях се отработваха въпроси на организацията на кораба, морска подготовка и частично по навигация. За разлика от УПК „Валцаров“, тези кораби можеха да плават сравнително по-близо до брега за изучаване лoцията на характерни райони за плаване, можеха да посещават много повече пристанища, в това число и по-малки.

С курсанти тези кораби плаваха в Черно и Средиземно море. Плаването беше с продължителност около 40 дена.

Най-романтично и същевременно най-трудно беше плаването на ветроходния кораб „Калиакра“. Той е от типа ветроходни кораби „баркентина“. Корабът е построен в корабостроителницата в Гданск, Полша. Той е с водоизместване 392 тона, тримачтов с обща ветрилна площ 1000 кв. м. Екипажът на кораба е 21 човека и на кораба има 30 места за практиканти.

Ветроход „Калиакра“

Българският флаг е вдигнат на кораба на 29 юни 1984 г. Първият капитан на кораба е кдп Тома Томов, а първият главен механик е моят съвипусник Иван Георгиев (Зъбата). Зъбата беше много добър ветроходец и художник-маринист, с много самостоятелни изложби у нас и в чужбина.

Вляво Иван Георгиев (Зъбата), вдясно капитан далечно плаване Тома Томов, 1987 г. В центъра е о.з. генерал сър Патрик Хауърд Добсън, председател на Sail Training Association (Асоциация на учебните ветроходи)

Капитанът и механикът на „Калиакра“ бяха, както се казва, „моряци ветроходци в кръвта си“. Те бяха ентузиастични за усвояване на плаването под ветрила и обучението на курсантите и младите хора на умения за плаване на кораба. Първият капитан Тома Томов и сега е отдаден на каузата за плаване и регати с ветроходни кораби. За съжаление Иван Георгиев (Зъбата) си отиде от този свят твърде млад.

Първите плавания на „Калиакра“ с курсанти бяха свързани с участие в различни международни регати, където корабът се представяше много-добре. Тези участия спомогнаха и за издигане авторитета на България като морска държава.

Желаещи за плаване на „Калиакра“ имаше много и се провеждаше специален подбор между тях.

Аз не съм плавал на „Калиакра“, но ръководителите на практиката и курсантите разказваха след всяко плаване за трудностите на плаването и за удовлетворението от такъв допир с моретата и океаните. Те наистина се връщаха от тези плавания физически и психически укрепнали, със самочувствието на истински моряци.

Командването на училището и Учебния отдел внимателно следяхме плаванията на „Калиакра“ и очаквахме тяхното завръщане. При отплаването на кораба с курсанти на борда за участие в различни далечни плавания беше изпращан най-тържествено. По подобен начин „Калиакра“ беше посрещан и при завръщането си. Аз участвах в изпращането и посрещането на кораба почти при всички плавания с курсанти. И двете събития бяха много вълнуващи за всички.

Може би с най-голямо нетърпение очаквахме завръщането на „Калиакра“ от далечното плаване през Атлантическия океан до САЩ през 1992 г. Тогава на „Калиакра“ плаваха 25 курсанти от 3 и 4 курс. Ръководител на курсантите беше моят приятел от Нахимовското училище кап. I ранг Божидар Недялков,

който работеше в Учебния отдел. Корабът участва в международната регата „Гранд регата Колумбус“ по случай 500 г. от откриването на Америка от Христофор Колумб.